

ΒΥΖΑΝΤΙΝΕΣ ΠΡΙΓΚΗΠΙΣΣΕΣ

ΤΟΥ PAUL ADAM



Η
ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΗ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ ΕΙΡΗΝΗ

II
ΕΙΡΗΝΗ Η ΑΘΗΝΑΙΑ

Μετά την καταίωση του συνοικεσίου με τον ο'κυ του σοσιλέως των Φράγκων Πεπίπου, ο Κοπρώνιμος αποφάσισε να μην αναστάλη περισσότερο το γάμο του γιου του Λέοντος. Περιφρονώντας κάθε άλλο πολιτικό συνοικέσιο, διακήρυξε παντού, ότι για να εξασφαλίση την εδύχια του γιου του, θέτον έβασε να διαλέξη την ώραϊοτέρα και πνευματωδεστέρα τήν Έλληνηδων.

Αι Άθηναϊα διατηροσσαν άκόμα, τήν εποχή εκείνη, τήν άρχαία τους φήμη για τήν άνθηϊ των πνευμάτων και για τήν άγαλματωδή ώραϊοτητα των παρθένων που ήσαν θμοϊες με τίς Άρτέμιδες και τίς Παλλάδες των μεγάλων γλυπτών τής άρχαϊότητος. Καί μεταξύ όλων των άλλων Άθιδων, Ήθεβείαν τότε τήν Ειρήνη, όρφανή κόρη μίας πλουσίας άθηναικής οικογενείας και μαθήτρια των μεγάλων νεοπλατωνικών φιλοσόφων.

Η Ειρήνη ήταν τότε δεκαεφτά έτων και ό Λέων είκοσιενός. Ο Κοπρώνιμος, ό όποιος είχε άκούσει πολλά να λέγονται για τήν νεαρή αυτή Άθιδα, τήν ξεχώρισε άνάμεσα σ' όλες τίς άλλες νέες τίς αυτοκρατορίας του και άποφάσισε να τήν κάνη νόνη του, δοντάς τήν στο γιό του. "Ενα μονάχα πράγμα τόν άνασχοσέ! Η Ειρήνη λάτρευε τίς εϊκόνας. Καί γι' αυτό τή προσάλασε να παραδεχθή τίς άποφάσεις τής Συνόδου τής Κωνσταντινουπόλεως, ή όποία είχε καταργήση τή λατρεία τών εϊκόλων.

Η Ειρήνη δίτασε στήν άρχή, να κατόπιη ίκανοποίησε τήν αυτοκρατορική έπιθυμία μολούγϊ μέσα στο θάθος τής χριστιανικής ψυχής τής, εξάκολουθούσε να λατρεύη τίς εϊκόνας.

Σκέφθηκε δηλαδή, ότι άϊ έκανε φαινομενικώς πώς ελιχί πάμει να τίς λατρεύη, έξασφαλίζοντας το θρόνο, αυτό θε τής επέτρεπε ίσως, μιά μέρα όταν θα έρχόντουσαν ενοικίτεροι καιροί, ν' άποκαταστήση έπισήμως σ' όλη τήν αυτοκρατορία τήν λατρεία τών εϊκόλων. Καί αυτό άκριβώς τή συμβούλευσαν οι έρείς, ποι τή προεστοχιζαν και οι μωυολεϊτεροι διανοούμενοι τής χριστιανισσώνης.

Μόλις λοιπόν ή Ειρήνη δήλωσε τήν ύποταγή τής στήν άρρει, άρχισε να τής άπονέμονται αυτοκρατορικές τιμές. Έστειλαν από τήν πρωτεύουσα μιά μεγαλοπρεπή πομπή για να τήν παραλάβη και μιά γαλέρα τήν μετέφερε στο έπί τής μικρασιατικής άκτής του Βοσπόρου αυτοκρατορικό άνακτορο έρείρια.

Από εκεί μπορούσε να θωμάξη τήν Κωνσταντινούπολη που ύθικνε άνάμεσα από τους γαλάζιους κάμπους τής θάλασσας και του ούρανοϋ, τους μεγαλοπρεπείς τής δόμου, τά χρυσωμένα τόξα των έκκλησιών τής και τά τείχη τής. Θά βασιλευσε στήν πόλη, αυτοκράτειρα παντοδύναμη. Είχαν άρχίσει άλλωστε ή προετοιμασίες τής ύποδοχής τής στήν αυτοκρατορία, τήν όποία είχε κατακτήσει μονάχα με τή δύναμη του πνευμάτος τής και τήν άμορφιά τής.

«Κατά τόν μήνα Σεπτέμβριο — γράφει ό έφηρός χρονικογράφος Θεοφάνης — ή Ειρήνη ή Άθηναία διαπερωσθή εις τήν πύαν των αυτοκρατόρων, επιβαίνουσα μεγαλοπρεπώς δρόμους, ένυ έκατοντάδες άλλων δρομιών άκολούθουσιν στρωμένα με τά πλέον πολύτιμα ύφάσματα. Οι άνδρες και ή γυναίκες των άριστοκρατικότερων οικογενειών τήν ύπετέχθησαν, ένυ δεκάδες χιλιάδων λαού τήν συνώδισαν μέχρι των αυτοκρατορικών άνακτόρων. Τήν τρίτην ήμέραν του Σεπτεμβρίου ό Πατριάρχης μετέβη εις τά άνακτορα και ήβλόγησε τους γάμους τής Ειρήνης και του Λέοντος».

Τό λαμπρό παραμύθι, μέσα στο όποίο ελιχε όνειρευθή να ζή η ή Ειρήνη, διαλύθηκε άμέσως μετά τόν γάμο τής.

Παρ' όλα τά μεγάλα τής χαρίσματα, δεν κατόρθωσε να έπιεληβή στον αυτοκράτορα - σύζυγό τής. Στο τέλος μάλλιστα καταλαβαίνοντας έτι, άν τά έβασε μαζί του, ή πάλη αυτή θα ελιχε καταστρεπτικά άποτελέσματα για τήν ίδια, άποσύρθηκε στον γυναικωνίτη τής.

Έκει, άθόρυβα, ύπομονητικά, δημιούργησε γύρω τής μύπιστη αλλη από άξιοματικούς και τιτλοσους, δυσαρρητήμως κατά του αυτοκράτορος, οι όποιοι φοβόντουσαν για τή σωτηρία τής ψυχής τους, έπειδή είχαν άπαρνηθή, φαινομενικώς τούλαχιστον, τήν λατρεία τών εϊκόλων!

Η Ειρήνη τους παρηγόρησε κρυφά, τους έκανε φίλους τής, κα' έτσι σε λίγο ελιχε μέσα στο παλάτι πολλούς δικούς τής, άφωσιμένους άνθρώπους. Έπειδή, δέ, παρ' όλα τά άκτανικήα θάβληγρά τής, έμεινε πολύ ένάρεστη, οι εσθεβείς άνθρώποι δεν είχαν να φοβόνται τήν γοητεία τής άμορφιάς τής.

Τά μετάλλια και τά νομίσματα τής εποχής, τήν παριστάνουν με σάμα θαυμαστό στίε γραμμές του, με πραγματική ευγένεια βασιλίσσης στις σχέσεις τής, με χέρια λεπτά και γυτά με στήθος όρθό και σκληρό, με κεφάλι μικρό, όδύ, και μεγάλα μάτια που έπέβλιντο. Είχε έτι πλέον στόμα τόσο παιδιάνικο, ώστε να θυμίζη τίς νύμφες τής άρχαϊότητος.

Όταν ό λαός του Βυζαντίου τήν έβλεπε να περνά έπάνω στο άρμα τής, φοβόντας τήν αυτοκρατορική τής πορούρα και γεμάτη πολύτιμα κοσμηματα, στεκόταν έκστατικός και ξεφώνιζε με θαυμασμό.

Οι έξυμνοι τής αλλής κατάλαβαν πολύ γρήγορα ότι αυτή ή δημοτικότης θα μετέλασε, ύπο περιούσια ό καιρός, περισσότερο, γιατί ή Ειρήνη με τήν αντίληψή τής και τήν ήθική τής δύναμη, θα δικαίωνε τήν έννοια του λαού. Κι' έτσι κι' ας τή έγιναν, σιγά - σιγά, δική τής.

Εκείνη τήν εποχή, ό Κωνσταντίνος Κοπρώνιμος, νικημένος άπ' τους Βουλγάρους, ελιχε συνθηκολογήσει μαζί τους. Μά συγχρόνως άποφάσισε να τους έκδικηθή για τίς πολυάριθμες ήττες, κάνοντας μιά αφινδία έπιδρομή στήν χώρα τους.

Έτσι, ένυ το Βυζάντιο έρισκόταν σε ερήνη με τους Βουλγάρους, 80.000 Έλληνες εισέβαλαν στή χώρα τους και άρχισαν να τή λεηλατούν.

Άμέσως οι Βούλγαροι όμως άρπάξαν και αυτοί τά έπλα και άρχισαν να προσβάλλουν άποτελεσματική άμυνα.

Συγχρόνως ό στόλος του



Κωνσταντίνος ό Κοπρώνιμος

Ευζαντίου, ό οποίος είχε ξανοιχτή στον Εβξεινο για να υποθήδωση στρατεύματα στις θουλαγικές άκτες, κατελήφθη από δυνακή τρικυμία και έξώκειλε σε μία παραλία της Θυάκης, ενώ ό Κοπρώνιμος από την ξηρά παρακολουθούσε την καταστροφή του στόλου του.

Όταν είδε την καταστροφή του στόλου του, ό αυτοκράτωρ, άπελπίστηκε και καθώς ό οργανισμός του ήταν νοσηρός, έπειθε μάλιστα τον αίματος από τό κακό του. Ένοιωσε μία φριχτή φαγούρα στους μηρούς και στα πόδια. Έπειδή δέ δεν μπορούσε να περπατήσει, οι στρατιώτες του τον μετέφεραν με φορείο σ' ένα πλοίο, που ξεκίνησε άμέσως για την Κωνσταντινούπολη. "Όταν τό πλοίο έφθασε κοντά στον Στρογγυλό Πύργο, ό Κοπρώνιμος άρχισε να ξεφύλλιζε, ότι και όταν γιατί είχε καταδικασθή από ζωντανός ακόμα στο Αίωμό πύρ, γιατί είχε βλαστημήσει την Παρθένο Μαρία.

Πράγματι ό αυτοκράτωρ, άκολουθώντας τη νεοστοιανή άρεση, ήθελε από καιρό να επιβάλει να όνομάζον την Παναγία Μητέρα του Χριστού και όχι "Μητέρα του Θεού. Μά, λίγο πριν πεθάνει μετανόησε και άφιέρωσε στη Θεομήτορα την άριστοκρατική εκκλησία των Βλαχερνών. Λίγο μετά την μετανάστευση, ξεμύησε επάνω στο πλοίο, θασανίζοντας από τις τρεμέρες τύψεις της συνειδήσεώς του.

Ό γυιός του, Λέων, ό οποίος ανέθηκε τότε στο θρόνο ανέθεσε την κυβέρνηση της χώρας στους τέσσερες άδελφούς του Χριστόφορο, Νικηφόρο, Νικήτα και Ευδόκιμο, κρατώντας ίδιος την υπεράτη έξουσία.

Τότε η Ειρήνη προσπάθησε και πάλι να του επιβληθή. Σκέφθηκε, ότι άφού ό Κωνσταντίνος ό Κοπρώνιμος είχε πεθάνει, ό γυιός του θ' άκουγε τώρα εύκολότερα τις γνώμες της. Μά ό Λέων ήταν νοσηρό χαρακτήρας, όπως ό πατέρας του και ό πιστωτής του. Φυλαγόταν άπ' άλλους, ήταν δύσπιστος και μελαγχολικός και ως μόνη του φροντίδα, είχε να διατηρήσει τη συντήρηση των στρατευμάτων, τά όποια συγκρατούσαν τη δυναστεία του στο θρόνο. Έκτελώντας όλες τις έπιθυμιες τους, υποταγμένοι στην άρεσή του, δεν μπορούσε ν' άνεχθή τη γυναικίση μιάς γυναίκας που άντιπροσέπει ένα έντελως άντιθετό στοιχείο προς τη σκληρή στρατιωτική πολιτική της εποχής.

Μά και παρά τη δεύτερα άποτυχία της, η Ειρήνη δεν άπλυσήθηκε. Νικώντας όλα τά εμπόδια, ήθελε να νικήσει στο τέλος, να επιβληθή στην ήλιθιότητα εκείνου που κυβερνούσαν και να θασίλευσι μόνη της για τη δόξα της ορθοδοξίας.

Σ' την προετοιμασία των σχεδίων της, τη βοήθησε πολύ η γέννησις ενός παιδιού, τό όποιο όνόμασαν Κωνσταντίνο, όπως και τό παιπού του. Τό παιδί αυτό είχε γεννηθή μέσα στην αθουσα της Πορφύρας, όπου συνήθιζαν να κάνουν τους τοκετούς των ή αυτοκράτειρες του Βυζαντίου και γι' αυτό έπωνομάστηκε Πορφυρογέννητος.

Τότε η Ειρήνη, έπιτήδεα διέδωσε τη φήμη, ότι ό αυτοκράτωρ δεν ήταν καλά στην όγεια του και ότι έπρόκειτο να πεθάνει. Οι φίλοι της και οι κληρικοί, όχι μόνον συντέλεσαν στην έξάπλωσι της φήμης αυτής, αλλά και τένιζαν ότι η αυτοκρατορία θά διέτρεπε φοβερούς κινδύνους μένοντας χωρίς αυτοκράτορα και ότι για να προλάβουν τό κακό, έπρεπε να στέψουν άμέσως τον νεαρό διάδοχο Κωνσταντίνο. Οι τιτλούχοι και οι άξιωματούχοι, ό όποιοι είχαν ότι ήθελαν επί της δυναστείας αυτής, έτρεμαν μήπως μετά τον θάνατο του Λέοντος, παρουσιαστή ζήτημα διαδοχής κι' άνέβη στο θρόνο άλλη δυναστεία. "Η Ειρήνη υποστήριζε τους φόβους τους. Έπρεπε λοιπόν να έξασφαλιστή από τώρα η άνοδος στον θρόνο του νεαρού διαδόχου Κωνσταντίνου.

Τόσο έργάστηκαν και τόσο μηχανορράφησαν σχετικώς οι φίλοι της αυτοκρατορίας, ώστε αυτό έγινε σε λίγο τό γενικό αίσημα. Σε κάθε ευκαιρία, όλοι θυμόντουσαν τους αινιδικούς θανάτους των δύο προηγούμενων θασιλέων και "όλοι οι άρχοντες και οι άξ-

ιωματοχοι παρακολουθούσαν με άγωνία στά χαρακτηριστικά του αυτοκράτορος την πρόοδο της άρρώστειας που τόσο φοβόταν η αυτοκράτειρα.

Έτσι τό λίγο οι πιο τυμηροί άπ' αυτούς παρουσιάστηκαν στον Λέοντα και τό έπαιαν, ότι για την σωτηρία της αυτοκρατορίας έπρεπε να στέψη όσο το δυνατόν γρήγορα τον γυιό του.

— Ό γυιός μου — τους άπάντησε ό Λέων — είναι σε πολύ μικρή ήλικία ακόμα. Πράγματι, η όγεια μου κλονίζεται και σε λίγο θά πεθάνω. Έσείς όμως με δυσκολία θ' άνεχθήτε "να παιδί στον θρόνο ή μάλλον δεν θά τό άνεχθήτε καθόλου. Έτσι τό παιδί μου θά πληρώσει με τό κεφάλι του την τιμή ότι θασίλευσε για λίγον καιρό. Καί εγώ άγαπή πολύ τό παιδί μου για να τό εκθέσω σ' ένα τέτοιο κίνδυνο.

Τότε όλοι τό άρκιστηκαν ότι θά θεωρούσαν ως ιερή τη ζωή του Κωνσταντίνου του Πορφυρογενήτου, ότι δήποτε και άν συνέβαινε.

Έτσι, ό Λέων IV, θλέποντάς τους γεμάτους ένθουσιασμό, δεν θρήκε πια να τους αντίτάξει τίποτε και συγκρατήθηκε στο στήσι του γυιού του.

Η αυτοκράτειρα, όταν τό έμαθε αυτό, κατάλαβε ότι στεκόταν πια σταθερά στο θρόνο της. Ευχαρίστησε τό σύζυγό της και τότε έπεισε να κάνει τη στέψη του γυιού της με τη μεγαλύτερη έπισημότητα.

Και πράγματι, η Μεγάλη Παρασκευή τό έτους εκείνου, ό Λέων ό "Ισαυρος ανέθηκε στην έδρα που ήταν έπιτήδες σημειών γι' αυτόν στη πρό του ναού της Άγίας Σοφίας πλατεία και δείχνοντας τό γυιό του, φώναζε στά στρατεύματα που ήταν παρατεταγμένα μπροστά του:

— "Ιδού ό νέος αυτοκράτωρ, τον όποιο τόσο έπιθυμούσατε... Έμέσως όλοι, τιτλούχοι, άξιωματικοί και στρατιώτες, κραύγασαν με μία φωνή:

— "Ιησού Χριστέ, σού ό όποιοι πέθανες για τη σωτηρία μας, άκουσε τον όρκο που κάνουμε στον αυτοκράτορά μας.

Τότε ό Πατριάρχης Παύλος έφερε ένα κομμάτι άπ' τον πραγματικό σταυρό του Χριστού που έσώζετο στο Βυζάντιο και φυλαγόταν σε μία πολύτιμη θήκη και όλοι—στρατιγοί, συγκλητικοί, άξιωματικοί, πρόεδροι συντεχνιών—πέρασαν μπρός στο πανάγιο λείψανο και, καθώς τό φιλούσαν, όρκίζοντοσαν πίστη και άφορσισι στον Κωνσταντίνο τον Πορφυρογενήτο.

Την άλλη μέρα, έγινε και μία άλλη τελετή: Ό Λέων άπένευσε στον άδελφό του Ευδόκιμο τον τίτλο του Εύγενεστάτου. Οι τιτλούχοι, λάμποντας μέσα στις πολυτίμες στολές τους θύ-

δισαν έν πομπή ως την Άγία Σοφία για να παρακολουθήσουν τη στέψη και για να παραδώσουν στά χείρα των κληρικών μία διαβεβαίωσι, δια της όποιας έπανελάμβαναν και γραπτώς τον όρκο που είχαν δώσει την προηγούμενη μέρα.

Ολόκληρη η αυτοκρατορική οικογένεια πανηγύριζε γι' αυτή τη στέψη, η όποια έγινε για να ικανοποιηθή μία μερίς δυναστευμένων, αντίπαλων του Λέοντος, που είχαν ταχθή με τό μέρος του πρίγκηπος Ευδοκίμου.

Έτσι, την ημέρα του Πάσχα μία άπέραντη χαρά έπικρατούσε στο Βυζάντιο. "Η θρησκευτική έορτή που γινόταν πάντα με τη μεγαλύτερη λαυπρότητα, συμπληρώθηκε και με μία έπισημη τελετή. Φορώντας την αυτοκρατορική του στολή, με τό διπλό του στέμμα στο κεφάλι και με τον άδαμαντοκόλλητο μαндіου του άπλωμένον στα καπούλια του άλλου του, ό Λέων άκολουθούμενος άπ' τους έπίσης λαμπροστόλιστους άδελφούς του και τον όικο του, παρουσιάστηκε στον Ιππόδρομο που ήταν ξεχειλιμένος άπ' τά ένθουσιώδη πλήθη, κ' έκινε τό γύρο του καλπάζοντας. "Η λαμπρή αυτή συνοδεία άσπραποθούσε κάτω άπ' τον δυνατό ήλιο, ενώ τό πλήθος παραληρούσε από ένθουσιασμό. (Άκολουθεί)



Ό διάδοχος του Κοπρώνιμου και σύζυγος της Ειρήνης, Λέων.